

Luonnos ehdotusta varten laiksi kulta-
ehdon ja eräiden muiden määräysten vai-
kutuksesta maksuihin velkasuhteissa
eräissä tapauksissa.

Hallitus on tahtonut välttää lainsäädäntötoimin puuttumista n.s. kultaehdon ja eräiden muiden samankaltaisten määräysten vaikutusten järjestelyyn velkasuhteissa. Tämä käy ilmi muun muassa silloisen oikeusministerin toukokuun 2 päivänä 1933 antamasta vastauksesta erääseen eduskuntakyselyyn. On pyritty siihen, että velkojat ja velalliset vapaaehtoisin toimin pääsisivät kohtuullisiin sopimuksiin. Mutta mainitussa vastauksessa hallitus lausui myös, että ellei kultaehdon, jonka pätevyyden meillä Korkein Oikeus on vahvistanut, kohtuutonta hyväksikäyttöä tai vaikutuksia muuten voida estää, niin tullaan myöhemmin lainsäädäntötoimiin ryhtymään.

Velkojien ja velallisten molemminpuolisin myönnytyksin onkin viime vuosina useimmat obligatiolainat, joissa on kultaehto, voitu tämän ehdon kohdalta järjestää tai muuten sopia uudelleen ilman että kohtuuttomuutta näissä järjestelyissä olisi voitu puolelta enempää kuin toiseltakaan osoittaa. Ulkomaisten lainojen kohdalta tämä asia on järjestynyt useimmissa tapauksissa siten, että lainoja joko on voitu maksaa pois tai lyhentää kohtuullisin ehdoin, taikka että niiden hoito on käynyt kohtuuden rajoissa mahdolliseksi ulkomaisen rahan arvon alentamisen ja siihen liittyneen kultaehto koskevan lainsäädännön vaikutuksesta.

Kun kuitenkin on osoittautunut, että eri syistä johtuen asiaa kokonaisuudessaan ei vapaaehtoisuuden tietä ole voitu saada

hoidetuksi, ja kun tämä kysymys on omansa aiheuttamaan epävarmuutta huomattavien taloudellisten kysymysten järjestelyssä ja hoidossa sekä tuottaa valtion taloudelle aiheettomia lisärasituksia, olisi syytä saattaa kysymys uudelle pohjalle lainsäädäntöteitse.

Tämän lainsäädännön periaatteellisesta puolesta on sanottava, että sinä kohtuulliseksi katsottavana aikana, joka on kulunut sitten syksyn 1931, jolloin maailmanpulan vaikutuksesta rahajärjestelmät kaikkialla horjuivat ja kultaehto velkasuhteissa tuli päiväjärjestykseen, velkojilla on ollut mahdollisuus päästä velallistensa kanssa kohtuullisin sopimuksin järjestämään kultaehdon vaikutukset. Velkojat, joita tänä aikana ei ole saatu järjestelyihin ovat itse asettaneet itsensä alttiiksi valtiomahtien asiaan puuttumiselle. Sama koskee tapauksia, joissa asianosaisista riippumattomat syyt ovat olleet esteenä asian hoitamiselle. Aivan erityinen merkitys on annettava myös sille tosiasialle, että kullan arvossa ja valuuttasuhteissa on tapahtunut sellaisia muutoksia, että edellytyksiä ja pohjaa, jolla kultaehto lepäsi, ei enää ole olemassa. Kulta on toistaiseksi lakannut olemasta tasoittavana tekijänä, sen arvo on voimakkaasti kohonnut muihin hyödykkeisiin verrattuna. Kultaehdon alkuperäistä tarkoitusta ei enää voida saavuttaa. Tällöin on myös kohtuuden näkökantaa silmälläpitäen katsottava, että ehto, jonka mukaan velallinen on velvollinen tekemään suorituksensa kullassa, ei ole enää puollettavissa. Täytyy pitää luonnollisena, että kun valtio on joko luopunut kultakannasta tai alentanut raha-arvoaan, tämä toimenpide kohtaa samanlaisin vaikutuksin kaikkia sen maan kansalaisia. Sellaista näkökohtaa joka asettaisi velkojaryhmän, joka on tahtonut turvata etunsa erikoissopimuksin, parempaan asemaan kuin muut velkojat ja velalliset, jotka tällaiseen sopimukseen menemällä, ovat joutuneet valtion toimenpiteitten kautta tällaisesta sopimuksesta kärsimään, asetetaan erikoisasemaan muihin velallisiin nähden, ei ole kohtuussyistä puollettavissa.

Mitä edellä on sanottu kultaehdosta, koskee myös sellaisia määräyksiä velkasuhteissa, joilla maksu on sidottu raha-

lajiin, joka mainitaan määrättyssä rahalaisissa.

Nyt kysymyksessä olevaa asiaa suoranaisesti koskevissa tai sitä läheltä sivuavissa oikeussuhteissa meillä ja ulkomaille voimassa olevasta lainsäädännöstä mainittakoon tässä seuraavaa.

Toukokuun 27 päivänä 1921 Suomessa annetussa laissa, joka koskee m.m. Suomen ja ulkomaan rahassa annettujen obligatioiden ja korkolippujen lunastamista eräissä tapauksissa, säädetään, että ennen tammikuun 1 päivää 1915 annetut obligatiot ja niihin kuuluvat korkoliput, kun ne ovat asetetut maksettaviksi sekä Suomen että ulkomaan rahassa, ovat, jos haltija on ulkomaalainen, riippumatta siitä asuuko hän Suomessa tai ulkomailla, lunastettavat haltijan valinnan mukaisesti joko Suomen tai sen obligatioissa mainitun maan rahassa, johon obligatiot vuoden 1914 päättyessä oli sijoitettu. Jos tällaisen obligation haltijana on tai vuoden 1914 jälkeen on ollut Suomen kansalainen, on obligation tai korkolipun esittäjä velvollinen ottamaan maksun Suomen rahassa.

Ruotsissa on eräiden obligatioiden lunastamisesta voimassa kesäkuun 17 päivänä 1932 annettu laki, jonka mukaan ennen syyskuun 28 päivää 1931 Ruotsissa liikkeeseen laskettu obligatio, joka on lunastettava ainoastaan Ruotsin kruunuissa, voidaan lunastaa valtiopankin seteleillä, mahdollisesta kultaehdosta riippumatta. Jos sellainen obligatio on asetettu maksettavaksi vaihtoehtoisesti Ruotsin kruunuissa tai ulkomaan rahassa, ei maksua voida vaatia muussa kuin Ruotsin rahassa nimellisarvon mukaan. Viimeksisanottu rajoitusmääräys ei koske ulkomaalaista eikä ulkomailla asuvaa ruotsalaista obligation haltijaa, milloin hän on omistanut obligation toukokuun 20 päivänä 1932 taikka, jos on kysymys obligatioista, jotka joulukuun 14 päivänä 1931 asetettiin vientikiellon alaisiksi, ennen viimeksi mainittua päivää. Vapautus rajoitusmääräyksistä näihin obligatioihin nähden on

voimassa, vaikka ne myöhemmin olisivatkin vaihtaneet omistajaa.

Mitä edellä on sanottu obligatioista, koskee myös niihin kuuluvia korkolippuja.

Kesäkuussa 1932 on Ruotsissa voimassa kielto viedä maasta ruotsalaisia obligatioita, jotka ovat asetetut maksettaviksi sekä Ruotsin että ulkomaan rahassa. Varhemmin, joulukuulta 1931, oli voimassa kielto, johon edellä viitattiin, viedä maasta obligatioita, jotka paitsi Ruotsin rahassa olivat asetetut maksettaviksi myös Hollannin florineissa tai Sveitsin frankeissa.

Tanskassa on ensiksikin tehty ero kotimaassa ja ulkomailla säilytettävien obligatioiden välillä. Siellä on lunastettu useampivaluuttaiset obligatiot, kultaehdosta riippumatta, jos niitä on säilytetty Tanskassa, valtiopankin seteleillä nimellisarvoonsa Tanskan rahassa, paitsi milloin niiden haltija on ulkomaalainen, joka ei asu Tanskassa. Tällainen obligation haltija on näet tähän mennessä saanut korkolippunsa lunastuksen siinä vieraassa rahalajissa, jossa korkoliput ovat asetetut maksettaviksi. Ulkomailla olevat kultaehdoiset obligatiot on lunastettu kulta-arvon mukaan. Useampivaluuttaiset ulkomailla säilytetyt obligatiot on lunastettu ulkomaisessa lunastuspaikassa obligation haltijan valitsemassa rahalajissa. Tämä käytäntö on ollut voimassa myös obligatioihin, joiden haltija on ollut ulkomailla asuva tanskalainen, sekä Tanskassa asuvan tanskalaisen haltijan obligatioihin, joita on säilytetty ulkomailla.

Sitten helmikuun 1935 on tanskalaisten arvopaperien, korkolippujen ja talonkien vienti ulkomaille, siitä riippumatta, missä rahalajissa ne on asetettu maksettaviksi, voinut tapahtua vain valtiopankin suostumuksella. Aikaisemmin, helmikuusta 1933 lähtien, oli ilman valtiopankin suostumusta kielletty viemästä maasta obligatioita, jotka olivat asetetut maksettaviksi vaihtoehtoisesti Tanskan tai ulkomaan rahassa. Marraskuusta 1931 oli kiellettyä ilman valtiopankin suostumusta viedä maasta obligati-

oiden korkolippuja, paitsi milloin obligatiot, joihin korkoliput kuuluivat, myytiin ulkomaille tanskalaisen pankin tai Kööpenhaminan Pörssin jäsenen välityksellä, jolloin kauppahinta muutettiin välittäjän toimesta Tanskan rahaksi. Sitten marraskuun 1931 on arvopapereiden tuonti maahan ollut Tanskassa sallittua vain valtiopankin luvalla.

Marraskuun 27 päivänä 1936 annetun lain mukaan on Tanskassa nyttemmin kultaehdosta voimassa, että milloin velkakirja, joka on syntynyt ennen syyskuun 29 päivää 1931 (jolloin Tanskan valtiopankki vapautettiin toistaiseksi lunastamasta seteleitään kullassa), velvoittaa velallisen Tanskan rahassa maksamaan määrätyn summan kultakruunuissa tai laskettuna erään kultakruunumäärän arvon mukaan taikka muulla tavalla lasketun määrän kultaa, ei velkoja toistaiseksi voi tähän perustaa vaatimusta saada pääomaa tai korkoja laskettuna kulta-arvon mukaan.

Norjassa voidaan, alkaen vuodesta 1923, Norjan rahassa ja kullassa maksettavaksi asetetut velkasitoumukset lunastaa valtiopankin seteleillä nimellisarvoonsa niin kauan kuin valtiopankki on vapautettu lunastamasta seteleitensä kullassa. Saatavasta, joka on asetettu maksettavaksi vaihtoehtoisesti Norjan kruunuissa ja ulkomaan rahassa, voi sitten tammikuun 1933 Norjassa asuva norjalainen velkoja vaatia maksua vain Norjan kruunuissa. Molemissa mainituissa tapauksissa ovat selostetut määräykset, niin kauan kuin Norjan valtiopankki on vapautettu velvollisuudesta lunastaa setelinsä kullassa, voimassa myös saatavasta, joka on syntynyt ennen näiden määräysten voimaantuloa. Jos velkoja haluaa odottaa maksua siksi, kunnes valtiopankin vapautus seteleittensä kullassa lunastamisesta päättyy, saa hän odotusaikana kantaa 4 %:n vuotuisen koron saatavalleen kruunuissa.

Ulkomaalainen ja Norjan kansalainen ovat Norjassa samassa asemassa, mitä tulee Norjan rahan määräiseen kultaehdoiseen saatavaan. Useampivaluuttaisten obligatioiden haltijat, jotka eivät ole Norjassa asuvia Norjan kansalaisia, ovat vapautetut

rajoitusmääräyksistä, mutta määräyksiä obligation haltijan valinta-oikeudesta, missä rahalajissa maksu on suoritettava, enempää kuin erosta tällaisen ja kultaehtoisen obligation välillä ei ole olemassa. Valtiovarainministeriö on ollut sitä mieltä Norjan valtiolainoihin nähden, että myös useampivaluuttaiset obligatiot, olipa niissä kultaehto tai ei, maksettaisiin vain Norjan paperirahassa. Senjälkeen kun Ranskan frangin kulta-arvoa alennettiin kesäkuun 25 päivänä 1928 annetulla rahalalla suostui Norjan valtio maksamaan Norjan useampivaluuttaisten valtiolainojen korkoliput Englannin punnissa Ranskan frangien sijasta.

Tammikuussa 1933 tuli Norjassa voimaan kielto siirtää saatavia, jotka Norjan rahan ohella olivat asetetut maksettaviksi ulkomaan rahassa, kenellekään, joka ei ollut norjalainen ja asunut Norjassa. Liioin ei velkakirjoja eikä korkolippuja, jotka kuuluvat saatavaan saa viedä maasta. (Väliaik. asetus 3/1 1933 sittemmin laki 6/7 1933). Marraskuussa 1933 kiellettiin (Kunink. päätös 18/11 1933) sellaisten obligatioiden maahan tuonti, joissa velallinen oli norjalainen ja jotka oli asetettu maksettavaksi ulkomaan rahassa, ilman valtiovarainministeriön lupaa. Joulukuussa 1933 ulotettiin kielto käsittämään myös obligatiot, jotka olivat kirjoitetut jälkeen marraskuun 30 päivän 1933 ja joita tarkoitettiin käyttää sellaisten obligatioiden konverttaukseen tai muuhun vaihtoon, jotka olivat asetetut maksettaviksi ulkomaan rahassa (Lisäpäätös 1/12 1933).

Saksassa on voimassa kesäkuun 26 päivänä 1936 annetun lain mukaan, jota on täydennetty joulukuun 5 päivänä 1936 annetulla asetuksella, että jos ulkomailta otettu obligatiolaina on asetettu maksettavaksi ulkomaan rahassa ja tämä rahalaji on kultavastineisuudeltaan tai muuten arvossa alennettu (Abwertung), niin mahdollisesta kultaehdosta riippumatta velallisen maksuvelvollisuus määräytyy arvossa alennetun rahalajin mukaan. Oikeusvoimainen tuomiokaan ei estä näiden määräysten soveltamista, joskaan, toisaalta, jo ehkä toisella perusteella tehtyjä suorituksia

ei voida vaatia takaisin. Sopimus, jolla kysymyksessäolevan ulkomaisen rahalajin arvon alentamisen jälkeen velallisen maksuvelvollisuus on järjestetty edellä sanotusta poiketen, jää voimaan. Tämä on lakina myös, milloin asianosaiset ovat sopineet ulkomaisessa rahalajissa maksettavaksi asetettujen velkasitoumusten vaihtamisesta Saksan rahan määräisiin.

Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa on kongressin kesäkuun 5 päivänä 1933 tekemän päätöksen mukaan voimassa seuraavaa. Sellainen määräys velkasuhteessa, jonka tarkoituksena on antaa velkojalle oikeus vaatia maksua kullassa tai määrättyssä erityisessä myntti- tai rahalajissa taikka niiden perusteella lasketussa määrässä Yhdysvaltain rahaa, on vastoin valtion tarkoitusta, mikä vuoksi sellaisia määräyksiä ei ole tehtävä. Velkasuhde, olkoonpa se syntynyt ennen tai jälkeen tämän kongressin päätöksen tekemisen ja olkoonpa siinä tällainen määräys tai ei, lakkaa suorituksella, dollari dollarilta, siinä rahassa, joka kulloinkin maksuaikana on laillinen maksuväline julkisia ja yksityisiä suorituksia varten Yhdysvalloissa.

Kanadassa on kultaehtositoumuksista voimassa huhtikuun 10 päivänä 1937 annettu laki. Tämän lain mukaan on velallisella oikeus suorittaa lain voimaantulon jälkeen erääntynyt kultaehtoinen sitoumus kulloinkin liikkeessä olevilla maksuvälineillä, dollari dollarilta. Vastaava määräys on voimassa kultaehtositoumuksista, jotka on määrätty Kanadan lain mukaan maksettavaksi ulkomaan valuutassa joko Kanadassa tai muualla. Jokainen kultaehtositoumus on samalla selitetty julkisen edun vastaiseksi "contrary to public policy" ja, eikä tällaista ehtoa saa vastedes sisällyttää velkasitoumuksiin.

Manitobassa on kultaehtositoumuksista hyväksytty huhtikuun 17 päivänä samansisältöinen laki kuin Kanadassa.

Itävallassa on kultaehtositoumuksista voimassa huhtikuun 27 päivänä 1937 säädetty laki. Tämän mukaisesti selitetään vastaisuuteen nähden oman maan kansalaisten kesken tehty sitoumus, jossa on kultaehto, tähän ehtoon nähden mitättömäksi. Sitoumuksiin nähden, jotka on suoritettava ulkomaan valuutassa ja joissa on kultaehto säädetään, että tällaista ehtoa ei voida ottaa huomioon, jos siinä maassa, jonka valuutta on sovittu maksuvälineeksi, ei kultaehto ole voimassa.

Alankomaissa on kultaehdosta annettu toukokuun 24 päivänä 1937 laki. Tämä laki koskee kuitenkin vain kotimaisia velkasitoumuksia, jotka on sovittu maksettavaksi kotimaisessa valuutassa tai kultamäärällä. Tällaiset sitoumukset voidaan suorittaa voimassa olevalla valuutalla laskettuna kurssiin 1653,44 Hfl = 1 kg. kultaa. Lakia ei kuitenkaan ole sovellettava määrättyihin Amsterdamin pörssilistalla oleviin lainoihin.

Kun kuten edellä esitetystä selviää vaatii käytännöllinen tarve lainsäädäntöä kultaehdosta, ja kun enää ei voida katsoa sotivan yleistä oikeuskäsitystä vastaan, että lainsäädäntö puuttuu tähän kysymykseen, ja koska lisäksi monet ulkomaat ovat ryhtyneet samantapaisiin lainsäädäntötoimiin, joten kansainvälisiä vaikeuksia tuskin tämän johdosta enää on odotettavissa, ja riippuvaisuutemme ulkomaisista rahamarkkinoista on muuttunut, jätämme täten Eduskunnalle esityksen kultaehdon ja eräiden muiden määräysten vaikutusten poistamisesta velkasuhteissa eräissä tapauksissa.

Oheenliitetyn lakiehdotuksen sisällöstä mainittakoon, että on tahdottu rajoittaa lain soveltamisalueen mahdollisimman pieneksi. Niinpä tämä laki koskee vain obligatiolainoja ja jäävät muut velkasuhteet sen ulkopuolelle. Edelleen tarkoitetaan vain sellaisia oikeussuhteita, jotka ovat syntyneet ennen loka-kuun 12 päivää 1931, jolloin Suomen Pankki toistaiseksi lakkasi lunastamasta seteleitensä kullassa. Myöhemmin syntyneet määräykset vastaavanlaatuisissa oikeussuhteissa, joiden vaikutukset

olivat asianosaisten arvosteltavissa, on jätetty lain ulkopuolelle. Liioin ei ole katsottu tarpeelliseksi määrätä mitään tulevista sitoumuksista tässä suhteessa. Lain poikkeusluonteen tehostamiseksi on vihdoin kultaehdon ja muiden samankaltaisten määräysten mukaiset suoritukset kumottu vain toistaiseksi, joten voidaan ajatella, että muuttuneissa olosuhteissa tulevaisuudessa velvollisuus noudattaa kultaehdon määräyksiä voidaan saattaa voimaan. Vähentääkseen lakiehdotuksen taannehtivia vaikutuksia on vain sellaiset suoritukset, jotka lankeavat lain vahvistamisen jälkeen, asetettu lain määräysten alaisiksi.

Kun on kysymys puuttumisesta saavutettuihin oikeuksiin, on laki säädettävä perustuslain säätämisestä voimassaolevassa järjestyksessä.

Edelläesitettyyn nähden saamme kunnioittaen ehdottaa, että Eduskunta kultaehtoisten obligatiolainojen suorituksiin nähden päättäisi hyväksyä näin kuuluvan lain.

L a k i,

kultaehdon ja eräiden muiden määräysten vaikutuksesta maksuihin velkasuhteissa eräissä tapauksissa.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty Valtio-päiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Ennen lokakuun 12 päivää 1931 liikkeeseen lasketun Suomen rahan määräisen obligatiolainan pääoman ja koron maksut, jotka erääntyvät lain vahvistamisen jälkeen, voidaan toistaiseksi suorittaa maksuaikana Suomessa laillisilla maksuvälineillä maksun nimellismäärän mukaan siinäkin tapauksessa, että lainasopimuksessa, obligatiossa tai korkolipussa on kultaehto tai viittaus määrättyyn rahalakiin.

2 §.

Ennen lokakuun 12 päivää 1931 liikkeeseen lasketun

ulkomaan rahan määräisen obligatiolainan pääoman ja koron maksut, jotka erääntyvät lain vahvistamisen jälkeen, voidaan toistaiseksi, jos mainittu ulkomaan raha on kultavastineisuudeltaan tai muuten arvossa alennettu, suorittaa nimellismäärän mukaan arvossaan alennetussa rahassa. Sama olkoon lakina silloinkin, kun lainasopimuksessa, obligatiossa tai korkolipussa on kultaehto tai viittaus määrättyyn rahalakiin.

3 §.

Jos obligatiolainan pääoman tai koron maksu on määrätty suoritettavaksi vaihtoehtoisesti kahdessa tai useammassa rahalajissa, sovellettakoon, milloin maksu suoritetaan Suomen rahassa, 1 §:n, ja milloin maksu suoritetaan ulkomaan rahassa 2 §:n säännöksiä.